Regionų apygardos administracinio teismo sprendimas

2015-02-23, bylos Nr. I-90-281/2015

Teismas: Regionų apygardos administracinis teismas
Dokumentas: Sprendimas
Data: 2015-02-23
Bylos Nr.: I-90-281/2015
Teisminio proceso Nr.: 3-61-3-01197-2012-6
Bylos rūšis: administracinė byla

Administracinė byla Nr. I-90-281/2015
Teisminio proceso Nr. 3-61-3-01197-2012-6
Procesinio sprendimo kategorija 11.1, 74 (S)

VILNIAUS APYGARDOS ADMINISTRACINIS TEISMAS
SPRENDIMAS
LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU
2015 m. vasario 23 d.
Vilnius

Vilniaus apygardos administracinio teismo teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Ryčio Krasausko, Mefodijos Povilaitienės (kolegijos pirmininkė ir pranešėja) ir Jūros Marijos Strumskienės, dalyvaujant pareiškėjui E. R. ir pareiškėjų atstovei advokatei Loretai Groblienei, viešame teismo posėdyje išnagrinėjo administracinę bylą pagal pareiškėjų E. R. ir V. R. skundą atsakovui Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos Zarasų skyriui dėl sprendimo panaikinimo ir įpareigojimo atlikti veiksmus (trečiasis suinteresuotas asmuo Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos).

Teismas, išnagrinėjęs bylą,

Aprašomoji dalis

nustatė:

Pareiškėjai 2012-04-24 kreipėsi į teismą su skundu prašydami: 1) panaikinti Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos Zarasų žemėtvarkos skyriaus 2012-02-03 sprendimą Nr. 42SD-(14.42.45)-184 „Dėl nuosavybės teisių atkūrimo į žemę“; 2) panaikinti Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos 2012-04-04 sprendimą Nr. 1SS-(7.5)-602 „Dėl skundo nagrinėjimo“; 3) įpareigoti Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos Zarasų skyrių imtis Lietuvos Respublikos teisės aktuose nustatytų veiksmų dėl nuosavybės teisių į buvusio savininko K. T. iki 1940 metų turto nacionalizacijos turėtą turtą atkūrimo E. R. ir V. R. (b. l. 1–4).

Paaiškino, kad su Nacionalinės žemės tarnybos Zarasų žemėtvarkos skyriaus ir Nacionalinės žemės tarnybos sprendimais nesutinka, mano, kad šiuo atveju turi būti taikomas ne Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo (toliau – ir Atkūrimo įstatymas) 2 str. 1 d. 5 p., bet 2 str. 1 d. 2 p., kadangi testamentas, kuriuo remdamiesi prašo atkurti nuosavybės teises, atitinka formos ir turinio reikalavimus, nustatytus Rusijos imperijos įstatymų sąvado X tomo 1 dalies Trečiosios skirties 1045–1058 straipsniuose, kurie galiojo jį sudarant. Pareiškėjai nurodo, kad Nacionalinė žemės tarnyba neteisingai aiškina Atkūrimo įstatymo 2 str. 2 d., kuriame nustatytas teisinis reglamentavimas, kadangi jis neturi nieko bendra su

Atkūrimo įstatymo 2 str. 1 d. 2 p. Pagal Atkūrimo įstatymo 2 str. 2 d. nuostatas aiškinamasi, kuriam asmeniui atkuriamos nuosavybės teisės, jei bet kuris iš Atkūrimo įstatymo 2 str. 1 d. 2 p. nustatytų asmenų miršta. Tokiu atveju nuosavybės teisės atkuriamos mirusiojo vardu ir perduodamos įpėdiniui, jeigu šis yra Lietuvos Respublikos pilietis, įpėdinio visiškai nesiejant su asmenimis, nurodytais Atkūrimo įstatymo 2 str. 1 d. 2 p., kaip turinčiais teises į nuosavybės teisių atkūrimą, kadangi nuosavybės teisės atkuriamos ne įpėdinio vardu (ne įpėdiniui), bet vienam iš Atkūrimo įstatymo 2 str. 1 d. 2 p. nurodytų asmenų. Teigia, kad pretenduoja patys savo vardu atsikurti nuosavybės teises į K. T. iki nacionalizacijos valdytą turtą, o ne paveldėti turtą. Mano, kad negalima teigi, jog prašymai atkurti nuosavybės teises paduoti ne laiku, kadangi jie bei kiti dokumentai laikomi paduotais laiku, jei jie paduoti iki įstatymo nustatyto termino arba jei teismas sprendimu šį terminą atnaujina. Šiuo atveju Vilniaus apygardos administracinis teismas 2011-11-28 sprendimu administracinėje byloje Nr. I-3436-171/2011 terminą atnaujino, prašymas atkurti nuosavybės teises bei kiti dokumentai Zarasų žemėtvarkos skyriui pateikti 2012-01-16. Atkreipia dėmesį į Atkūrimo įstatyme įtvirtintą įpėdinių pagal įstatymą diskriminavimą įpėdinių pagal testamentą atžvilgiu pagal Atkūrimo įstatymo 2 str. 1 d. nuostatas.

Teismo posėdyje pareiškėjas E. R. ir pareiškėjų atstovė palaikė skunde išdėstytus argumentus ir prašė skundą patenkinti.

Atsakovas Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos Zarasų skyrius ir trečiasis suinteresuotas asmuo Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos atsiliepime nurodė, kad nesutinka su pareiškėjų skundu ir prašo jį atmesti kaip nepagrįstą (b. l. 41-44).

Paaiškino, kad išnagrinėjus 2012-01-12 pareiškėjų pateiktą prašymą ir dokumentus nustatyta, jog jie nėra buvusio savininko K. T. artimi giminaičiai, kuriems galėtų būti atkurtos nuosavybės teisės į jo turėtą žemę, kaip buvusio savininko vaikams ar vaikaičiams. Vincento ir E. R. pateiktas prašymas dėl nuosavybės teisių atkūrimo į žemę išnagrinėtinas pritaikius Atkūrimo įstatymo 2 str. 1 d. 5 p. nuostatas, pagal kurias nuosavybės teisių atkūrimas numatytas tik įpėdiniams pagal testamentą. Kadangi nėra duomenų, patvirtinančių, kad pareiškėjų tėvas J. R. testamentu paliko pareiškėjams turtą, tenkinti jų pateiktą prašymą dėl nuosavybės teisių atkūrimo į K. T. Vaidminių kaime, Zarasų rajone, turėtą 19,75 ha žemėvaldą, pagal surašytą naminį testamentą, nėra įstatymuose nustatyto pagrindo. Nurodo, kad K. T. 1944-08-20 pasirašytas testamentas atitinka tam tikrus 1941–1944 metais Lietuvoje galiojusio Rusijos imperijos įstatymų sąvado (toliau – Sąvadas) X tomo 3 knygos 1 skyriaus 3 skirtyje nustatytus reikalavimus naminiam testamentui sudaryti, tačiau nesutinka, kad šis naminis testamentas visiškai atitinka Sąvade nustatytus įprasto testamento formos ir turinio reikalavimus. Pagal Sąvado 1019 str. 1 p., sudarydamas testamentą testatorius turėjo būti ne jaunesnis kaip 21 metų, o šiuo atveju K. T. amžius nenurodytas, taigi nėra patvirtinimo, kad jis galėjo sudaryti ir 1944-08-20 pasirašyti naminį testamentą. Testamente nenurodyta, kad liudytojai nėra įpėdinio J. R. giminės (iki 4 kartos), galintys pasirašyti naminį testamentą (Sąvado 1054 str.), be to, K. T. 1944-08-20 pasirašytą testamentą surašė kitas asmuo – A. C., kurio parašas neatitinka Sąvado 10461 straipsnyje nustatytų parašo reikalavimų. K. T. 1944-08-20 pasirašytas testamentas yra naminis, nes surašytas testatoriaus gyvenamojoje vietoje, nedalyvaujant notarui ar kitam įgaliotam valstybės tarnautojui, surašytas nesilaikant galiojusio Sąvado 1018, 10191, 10461, 1054 nuostatų, galiojusio įstatymo nustatyta tvarka ir terminais nepatvirtintas vykdyti, todėl toks naminis testamentas negali būti vertinamas kaip testamentas, kurio pagrindu pareiškėjai (pretendentai) įgijo teisę atkurti nuosavybės teises į buvusio savininko K. T. iki 1940 m. turėtą 19,75 ha žemę pagal Atkūrimo įstatymo 2 str. 1 d. 2 p. Nurodo, kad K. T. yra buvęs savininkas, kurio turėta žemėvalda 1940 m. buvo neteisėtai nacionalizuota, o pareiškėjų tėvas J. R., pagal 1944 m. surašytą naminį testamentą paveldėjęs savininko turtą, galėjo tapti jo nuosavybės teisių perėmėju, bet ne savininku, nes pats savininkas K. T. mirė 1945 metais (po žemės nacionalizavimo 1940 metais). Aplinkybė, kad pareiškėjai J. R. turto ir teisių perėmėjai yra tik pagal įstatymą (bet ne pagal testamentą), nesukelia jiems teisinių pasekmių nuosavybės teisėms atkurti pagal Atkūrimo įstatymo 2 str. 1 d. 5 p. nuostatas,

todėl jų kreipimasis į teismą dėl juridinio fakto nustatymo būtų beprasmis.

Teismo posėdyje atsakovo ir trečiojo suinteresuoto asmens atstovai nedalyvavo.

Motyvuojamoji dalis

Skundas atmestinas.

Bylos medžiaga patvirtina, kad Vilniaus apygardos administracinis teismas 2011-11-28 sprendimu administracinėje byloje Nr. I-3436-171/2011 atnaujino pareiškėjams E. R. ir V. R. praleistą terminą pateikti prašymui ir nuosavybės teisę bei giminystės ryšį patvirtinantiems dokumentams dėl nuosavybės teisių atkūrimo į buvusio savininko K. T. iki 1940 m. nacionalizacijos nuosavybės teisėmis valdytą žemę (b. l. 48–50).

Pareiškėjai 2012-01-16 su prašymu kreipėsi į Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos Zarasų žemėtvarkos skyrių, prašydami atkurti nuosavybės teises į buvusio savininko K. T. iki 1940 metų turto nacionalizacijos Vaidminių kaime, Zarasų rajone, valdytą 19,75 ha žemę (b. l. 59).

Zarasų žemėtvarkos skyrius 2012-02-03 sprendimu Nr. 42SD-(14.42.45)-184 „Dėl nuosavybės teisių atkūrimo į žemę“ atsisakė pareiškėjams atkurti nuosavybės teises, tokį sprendimą motyvuodamas tuo, kad pareiškėjai nėra nacionalizuoto turto buvusio savininko K. T. artimieji giminaičiai, o K. T. jų tėvui J. R. surašytas testamentas gali būti vertinamas tik kaip naminis testamentas, todėl turi būti taikomos Atkūrimo įstatymo 2 str. 1 d. 5 p. nuostatos (b. l. 11–12, 60).

Pareiškėjai, nesutikdami su Zarasų žemėtvarkos skyriaus 2012-02-03 sprendimu Nr. 42SD-(14.42.45)-184, jį išankstine ginčų nagrinėjimo ne teisme tvarka apskundė Nacionalinei žemės tarnybai prie Žemės ūkio ministerijos, kuri 2012-04-04 sprendimu Nr. 1SS-(7.5)-602 „Dėl skundo nagrinėjimo“ skundo netenkino ir nurodė, kad pareiškėjai negali pretenduoti atkurti nuosavybės teisių į buvusio savininko K. T. iki 1940 metų nacionalizacijos valdytą turtą, kadangi jie nėra mirusio tėvo J. R. įpėdiniai pagal testamentą. Nacionalinė žemės tarnyba sprendime pabrėžė, kad Atkūrimo įstatymo 2 str. 1 d. 2 p. gali būti taikomas tik tokiu atveju, jei Lietuvos Respublikos piliečiai įstatymo nustatytu laiku padavė prašymus institucijoms, nagrinėjančioms išlikusio nekilnojamojo turto nuosavybės teisių atkūrimo klausimus (b. l. 6–8).

Ginčas šioje byloje kilo dėl to, ar pareiškėjams E. R. ir V. R. gali būti atkurtos nuosavybės teisės į buvusio savininko K. T. iki 1940 m. nacionalizacijos nuosavybės teisėmis valdytą žemę.

Atkūrimo įstatymo 2 straipsnio 1 dalies 2 punkte nustatyta, kad nuosavybės teisės į šio įstatymo 3 straipsnyje nurodytą nekilnojamąjį turtą atkuriamos asmenims, kuriems miręs turto savininkas testamentu paliko savo turtą, nepaisant to, kad testamente nėra duomenų apie žemės ar kito nekilnojamojo turto palikimo faktą, o šiems mirus – jų sutuoktiniui, tėvams (įtėviams), vaikams (įvaikiams) ar šių asmenų sutuoktiniui bei vaikams. Atkūrimo įstatymo 2 str. 1 d. 5 p. įtvirtinta, kad nuosavybės teisės į šio įstatymo 3 straipsnyje nurodytą nekilnojamąjį turtą atkuriamos asmenims, kuriems turtas perleistas nesilaikant įstatymo nustatytos formos ir tvarkos testamentu (naminiu testamentu) arba sutartimis (pirkimo–pardavimo, dovanojimo ar kitokiu rašytiniu dokumentu), taip pat asmenims, kuriems nuosavybės teisių perėmėjai testamentu paliko turtą. Norintys atkurti nuosavybės teises piliečiai turi kreiptis į teismą dėl juridinę reikšmę turinčio fakto nustatymo. Pagal Atkūrimo įstatymo 2 str. 2 d., jeigu šio straipsnio 1 dalies 1, 2, 3, 4 punktuose nurodyti piliečiai, kurie nustatytu laiku buvo padavę prašymus atkurti nuosavybės teises, yra mirę, nuosavybės teisės atkuriamos mirusiojo vardu ir perduodamos įpėdiniui, jeigu šis yra Lietuvos Respublikos pilietis. Atkūrimo įstatymo 1 straipsnio 2 dalies 4 punkte nurodoma, kad nekilnojamojo turto savininkas – tai asmuo, kurio nekilnojamasis turtas pagal TSRS (LTSR) įstatymus buvo nacionalizuotas ar kitaip neteisėtai nusavintas ir kuriam pagal šį įstatymą atkuriamos

nuosavybės teisės į išlikusį nekilnojamąjį turtą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2002 m. vasario 21 d. išplėstinės teisėjų kolegijos nutartyje Nr. 3K-7-435/2002 konstatuota, jog Atkūrimo įstatymo 2 straipsnio 1 dalies nuostatos tiksliai išvardija Lietuvos Respublikos piliečius, kurie gali būti pretendentais atkurti nuosavybės teises į nekilnojamąjį turtą.

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, išnagrinėjęs konstitucinės justicijos bylą Nr. 1/2012, 2014 m. spalio 8 d. priėmė nutarimą, kuriuo pripažino, kad Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo 2 straipsnio 1 dalis (1999 m. gegužės 13 d. redakcija, Žin., 1999, Nr. 48-1522; 2003 m. spalio 14 d. redakcija, Žin., 2003, Nr. 101-4542) tiek, kiek joje, nustačius visų Lietuvos Respublikos piliečių, buvusių savininkų įpėdinių pagal testamentą, teisę atkurti nuosavybės teises į išlikusį nekilnojamąjį turtą, tokia teisė nesuteikta visiems Lietuvos Respublikos piliečiams, buvusių savininkų įpėdiniams pagal įstatymą, neprieštarauja (neprieštaravo) Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

Vilniaus apygardos administracinis teismas, išnagrinėjęs administracinę bylą pagal pareiškėjų E. R. ir V. R. skundą atsakovui Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos Zarasų skyriui dėl sprendimo panaikinimo ir įpareigojimo atlikti veiksmus (trečiasis suinteresuotas asmuo Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos), 2012 m. spalio 11 d. priėmė sprendimą, kuriuo pareiškėjų skundą atmetė kaip nepagrįstą. Teismas pažymėjo, kad pagal Atkūrimo įstatymo 2 straipsnio nuostatas, nuosavybės teisės atkuriamos turto savininko arba asmenų, nurodytų Atkūrimo įstatymo 2 straipsnio 1 dalies 1, 2, 3, 4 punktuose, vardu, todėl pareiškėjai nepagrįstai teigia, kad gali savo vardu atsikurti nuosavybės teises į K. T. iki nacionalizacijos valdytą turtą. Tam, kad pareiškėjai (J. R. įpėdiniai pagal įstatymą) pagal Atkūrimo įstatymo 2 straipsnio 1 dalies 2 punktą įgytų teisę pretenduoti į buvusio savininko K. T. iki 1940 m. nacionalizacijos valdytą žemę, jų tėvas J. R. įstatymo nustatytu laiku turėjo būti pateikęs prašymą atkurti nuosavybės teises, tačiau J. R. tokio prašymo objektyviai pateikti negalėjo, kadangi jis mirė 1963 m. balandžio 18 d. Įvertinęs Atkūrimo įstatymo 2 straipsnio 1 dalies 5 punkto nuostatas ir byloje esančius įrodymus, VAAT konstatavo, kad pareiškėjams nuosavybės teisės galėtų būti atkurtos tik tuo atveju, jei jie būtų paveldėję tėvo turtą ne pagal įstatymą, o pagal testamentą ir būtų nustatytas juridinę reikšmę turintis faktas (b. l. 79-83).

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, apeliacine tvarka išnagrinėjęs administracinę bylą, 2013 m. birželio 18 d. nutartimi pareiškėjų E. R. ir V. R. apeliacinį skundą patenkino iš dalies, panaikino Vilniaus apygardos administracinio teismo 2012 m. spalio 11 d. sprendimą ir perdavė bylą pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo. Minėtoje nutartyje LVAT pažymėjo, kad Atkūrimo įstatymo 2 straipsnio 1 dalies 2 punkte kaip pretendentai expressis verbis yra nurodyti tiek asmenys, kuriems turto savininkas testamentu paliko savo turtą (byloje vertinamu atveju – J. R.), tiek ir asmenų, kurie mirus asmeniui, paveldėjusiam savininko turtą, tampa pretendentais, ratas, įskaitant ir mirusio asmens, kuriems turto savininkas testamentu paliko savo turtą, vaikus. Aptariamoje Atkūrimo įstatymo nuostatoje nėra sąlygos, jog mirusio asmens sutuoktinis, tėvai (įtėviai), vaikai (įvaikiai) ar šių asmenų sutuoktiniai bei vaikai pretendentais tampa tik tuomet, kai laiku prašymą pateikė asmuo, kuriems buvęs turto savininkas testamentu paliko savo turtą, ir toks asmuo jau po prašymo pateikimo mirė. Nors atsakovas šiuo atveju remiasi Atkūrimo įstatymo 2 straipsnio 2 dalies nuostatomis, sutiktina su pareiškėjų argumentu, kad Atkūrimo įstatymo 2 straipsnio 2 dalies nuostatos būtų taikomos tik tuo atveju, jei pareiškėjų tėvas būtų pateikęs prašymą – tokiu atveju jis būtų tapęs pretendentu ir nuosavybės teisės būtų atkuriamos pareiškėjų tėvo vardu. Apeliacinės instancijos teisėjų kolegija pažymėjo, kad byloje vertinamu atveju pareiškėjai patys galėtų būti traktuojami kaip pretendentai šios įstatymo nuostatos prasme, žinoma, jei tenkinama kita šioje normoje nurodyta sąlyga, t. y. jei asmeniui, kurio įstatyminiais įpėdiniais yra pareiškėjai, buvęs turto savininkas būtent testamentu paliko turtą. Šiuo atveju Atkūrimo įstatymo 2 straipsnio 2 dalies nuostatos negali būti aiškinamos kaip įtvirtinančios papildomą sąlygą apibrėžiant pretendentų ratą, nes pretendentų ratas yra aiškiai apibrėžtas Atkūrimo įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje, taigi, ir Atkūrimo įstatymo 2 straipsnio 1 dalies 2 punkte.

Iš byloje esančių duomenų matyti, kad K. T. 1944 m. rugpjūčio 20 d. sudarytu testamentu visą savo turtą, kur jis bebūtų ir iš ko besusidėtų bei jam priklausančias teises paliko J. R. (pareiškėjų tėvui) (b. l. 68). Byloje nėra ginčo dėl to, kad būtent K. T. yra nekilnojamojo turto savininkas Atkūrimo įstatymo prasme, taip pat nėra ginčo dėl to, kad pareiškėjų tėvas J. R. yra miręs (1963-04-18) ir įstatymo nustatytu laiku nėra pateikęs prašymo atkurti nuosavybės teises (b. l. 54, 56).

Nustatyta, kad Vilniaus apygardos administraciniam teismui 2011 m. lapkričio 28 d. sprendimu atnaujinus praleistą terminą pateikti prašymą ir nuosavybės teises patvirtinančius dokumentus dėl nuosavybės teisių atkūrimo į buvusio savininko K. T. nuosavybės teisėmis valdytą žemę, pareiškėjai E. R. ir V. R. Z. žemėtvarkos skyriui 2012-01-16 pateikė prašymą atkurti nuosavybės teises į buvusio savininko K. T. iki 1940 m. nacionalizacijos Vaidminių kaime, Zarasų rajone valdytą 19,75 ha žemę ir kartu su šiuo prašymu pateikė gimimo liudijimų nuorašus, Zarasų rajono savivaldybės administracijos civilinės metrikacijos skyriaus pažymą, patvirtinančią buvusio žemės savininko K. T. mirtį, pareiškėjų tėvo J. R. mirties liudijimo nuorašą bei buvusio savininko K. T. 1944-08-20 surašytą testamentą (b. l. 16, 59).

Šioje byloje ginčijamų sprendimų (b.l. 6-8, 11-12) turinys patvirtina, kad atsakovas ir trečiasis suinteresuotas asmuo atsisakymą atkurti pareiškėjams nuosavybės teisę į K. T. iki 1940 m. nacionalizacijos valdytą žemę grindžia tuo, kad K. T. surašytas testamentas yra naminis testamentas, todėl pareiškėjai, nebūdami mirusio J. R. įpėdiniais pagal testamentą, neturi teisės atkurti nuosavybės teises Atkūrimo įstatymo 2 str. 1 d. 5 p. pagrindu (b. l. 6-8, 11-12). Pareiškėjai su tokia atsakovo pozicija nesutinka ir teigia, kad jų pateiktas testamentas atitinka įstatymų reikalavimus, todėl tenkina Atkūrimo įstatymo 2 straipsnio 1 dalies 2 punkto nuostatas.

Pagal aukščiau paminėtas Atkūrimo įstatymo 2 straipsnio 1 dalies 2 punkto nuostatas, asmuo pripažintinas turinčiu teisę į nuosavybės teisių atkūrimą esant šių faktinių aplinkybių visumai: 1) turto, į kurį siekiama atkurti nuosavybės teises, savininkas yra miręs; 2) turto savininkas testamentu paliko savo turtą kitam asmeniui (šiuo atveju asmeniu, turinčiu teisę į nuosavybės teisių atkūrimą pripažįstamas testamentinis įpėdinis, o šio asmens mirties atveju – asmenimis, turinčiais teisę į nuosavybės teisių atkūrimą, pripažintini šio asmens sutuoktinis, tėvai, vaikai ar šių asmenų sutuoktiniai bei vaikai); 3) testamentas, kuriuo buvęs turto savininkas paliko savo turtą kitam asmeniui, turi atitikti testamento surašymo metu galiojusiuose teisės aktuose nustatytus testamento turinio ir formos reikalavimus. Pagal Atkūrimo įstatymo 2 str. 1 d. 5 punkto nuostatas, asmuo pripažintinas turinčiu teisę į nuosavybės teisių atkūrimą esant tokių faktinių aplinkybių visumai: 1) turto, į kurį siekiama atkurti nuosavybės teises, savininkas yra miręs; 2) turto savininkas naminiu testamentu, t. y. testamentu, sudarytu nesilaikant įstatymo nustatytos formos ir tvarkos, arba sutartimis (pirkimo–pardavimo, dovanojimo ar kitokiu rašytiniu dokumentu) paliko savo turtą kitam asmeniui, t. y. asmeniui, siekiančiam atkurti nuosavybės teises į buvusio turto savininko paliktą turtą (šiuo atveju įstatyme numatyta alternatyvi sąlyga, numatanti, kad turto perėmėjo mirties atveju nuosavybės teisės atkuriamos asmenims, kuriems pastarasis testamentu paliko savo turtą); 3) norintys atkurti nuosavybės teises piliečiai yra kreipęsi į teismą dėl juridinę reikšmę turinčio fakto nustatymo.

Nagrinėjamu atveju nustatyta, kad: 1) turto savininkas, į kurio nuosavybės teisėmis valdytą turtą pareiškėjai siekia atkurti nuosavybės teises (K. T.), yra miręs (1945-07-10); 2) buvęs turto savininkas 1944-08-20 testamentu paliko visą savo turtą pareiškėjų tėvui (J. R.); 3) turto perėmėjas J. R. mirė 1963-04-18; 4) pareiškėjai yra mirusio turto perėmėjo J. R. sūnūs; 5) pareiškėjų tėvas J. R. testamentu nepaliko vaikams (pareiškėjams) turto.

K. T. 1944-08-20 testamento surašymo momentu galiojo Rusijos imperijos civilinių įstatymų sąvado X tomo 1 dalis (toliau – ir Sąvadas) (M. Maksimaitis „Lietuvos teisės šaltiniai 1918-1940 metais“, Justitia, Vilnius, 2001 m., psl. 135-140), todėl testamento teisinis statusas (įprastas/naminis) turi būti nustatomas pagal Sąvado penktojo perskyrimo „Apie testamentus“ 1010 – 1103 straipsnių nuostatas (K. Š. „Civiliniai įstatymai (X tomo I dalis)“,

„Literatūros“ knygyno leidimas, Kaunas, 1933 m., psl. 238-280).

Sąvado penktojo perskyrimo „Apie testamentus“ pirmoje skirtyje „Bendrieji nuostatai“ numatyta, kad testamentas yra teisėtas turėtojo valios apreiškimas dėl jo turto, jo mirties ištikčiai (1010 straipsnis); testamentai esti notariniai arba naminiai (1012 straipsnis); visi testamentai turi būti daromi turint sveiką protą ir tvirtą atmintį (1016 straipsnis); netikri testamentai yra nepilnamečių, nesukakusių dvidešimt pirmų metų (1019 straipsnio 1 dalis); užrašomi turtai ir asmens, kuriems jie užrašomi, turi būti tiksliai pažymėti testamente. Todėl netikri yra testamentai, padaryti su aiškiu apsirikimu, liečiančiu asmenį arba pati užrašomąjį turtą (1026 straipsnis). Sąvado penktojo perskyrimo „Apie testamentus“ antrosios skirtyje „Apie notarinių testamentų darymo ir saugojimo tvarką“ numatyta, kad notariniams testamentams daryti taikomos taisyklės, nustatytos Notarinių Nuostatų (1914 m. leid.) 67, 70-76, 83, 88-90, 91, 92, 95, 101, ir 103-114 straipsniuose, su iš skirtimis, išdėstytomis šių įstatymų 1036¹-1040 straipsniuose (1036 straipsnis), t. y. notarinis testamentas daromas ne kitaip, kaip tik esant akyse pačiam palikėjui (1036¹ straipsnis); darant notarinį testamentą turi būti trys liudytojai; jie gali patvirtinti ir palikėjo buvimą akyse (1037 straipsnis); liudytojais darant notarinius testamentus, neskaitant asmenų, neprileidžiamų būti aplamai notarinių aktų liudytojais (Notar. Nuost. 1914 m. leid. 87 str.), negali būti taip pat ir tie, kurie neprileidžiami būti naminių testamentų liudytojais, t. y. asmenys, kuriems parašytas testamentas; šių asmenų giminiečiai ligi ketvirto laipsnio ir gentys ligi trečio laipsnio, jei testamentas daromas ne tiesioginiams įpėdiniams, visas ar bent dalis; testamento vykdytojai ir globotojai, paskirti testamente; tie, kurie iš įstatymo neturi teisės patys daryti testamentų; visi tie, kurie pagal bendruosius Įstatymus nepriimami liudytojais civilinėse bylose (1054 straipsnio 1-5 dalys) (1038 straipsnis); tikru notariniu testamentu laikomas testamentas, įtrauktas į aktų knygas. Pasirašius jį tose knygose, palikėjui tuojau išduodama ištrauka. Ištrauka išduodama prie pažymėtų aukščiau, 1037 straipsnyje, liudytojų, kurie patvirtina tatai savo parašu Notaro rejestre, po palikėjo parašu (1039 straipsnis); ištrauka, išduota palikėjui, turi lygią su testamento originalu (1039 str.) galią (1040 straipsnis). Sąvado penktojo perskyrimo „Apie testamentus“ trečiojoje skirtyje „Apie naminių testamentų darymo ir saugojimo tvarką“ numatyta, kad naminiai testamentai rašomi palikėjo buvimo vietoje. Naminis testamentas gali būti rašomas visokio formato ir didumo popieriuje, neskiriant nė paštinio, kad tik tasai popierius, turėdamas dvi sveikas puses, sudarytų visą lakštą, bet testamentai, rašyti lakšto sklypeliuose arba popiergaliuose, yra netikri (1045 straipsnis); naminis testamentas rašomas arba visas palikėjo ranka, arba, jam prašant, ir iš jo žodžių, kito žmogaus; šis ar tas turi būti jo pasirašytas. Paraše turi būti vardas ir pavardė arba praminimas (1046 straipsnis); priimtini tvirtinti vykdyti testamentai, kuriuose palikėjo vardas, prieš jo pavardę, pažymėtas nepilnai arba viena pirmutine raide, ar net visai nepažymėtas, jei tik prisilaikyta juose visų kitų Įstatymo reikalaujamų sąlygų (1047 straipsnis); kai testamentas parašytas kito žmogaus, tad, be paties palikėjo parašo, turi būti jame parašas to, kas rašė testamentą, ir dar trijų liudytojų parašas ar bent dviejų, jei tarp jų yra palikėjo dvasios tėvas (1048 straipsnis); testamentai be rašytojų parašų netvirtinami vykdyti (1049 straipsnis); liudytojų parašai tvirtina tiktai: 1) testamento tikrumą, vadinas, jog asmuo, įteikusis jiems testamentą, yra tikrai tas pat, kurio jis padarytas ir pasirašytas, 2) jog įteikiant jiems testamentą, jie visi patys matė jį ir išrado turint sveiką protą ir tvirtą atmintį (1050 straipsnis); naminis testamentas gali būti palikėjo laikomas, jo paties nuožiūra, arba pas save, arba įtikėtas kitam laikyti, arba įduotas notarui saugoti (1058 straipsnis).

Dėl K. T. 1944-08-20 surašyto testamento (b. l. 68) teisinio statuso teismas pasisako, kad byloje nustatytos faktinės minėto paveldėjimo teisę patvirtinančio dokumento sudarymo aplinkybės – testamentas yra sudarytas palikėjo K. T. buvimo vietoje, šio asmens akivaizdoje ir yra jo pasirašytas; testamentas yra surašytas iš palikėjo žodžių kito asmens – C. A. – ranka ir yra jo pasirašytas; testamentas surašytas ant vientiso popieriaus lapo; testamente tiksliai nurodomas užrašomas turtas ir asmuo, kuriam jis užrašomas; testamentas surašytas dalyvaujant trims liudytojams - A. M., A. K. ir P. P. (testamente nėra užsimenama, o byloje nėra įrodymų, kad testamentą pasirašę liudytojai A. M., A. K. ir P. P. yra testamentinio įpėdinio J. R. giminės (iki 4 kartos)); sudarydamas testamentą testatorius buvo 55 metų amžiaus, t. y. vyresnis, nei 21 metų amžiaus (minėtą

aplinkybę patvirtina 1945-09-27 Mirties įrašas Nr. 58, kuriame nurodoma, kad K. T. mirė 1945-07-10 (b. l. 55); Lietuvos centrinio valstybės archyvo 2011-02-10 Pažyma apie K. T. nekilnojamąjį turtą Nr. R4-177, kurioje nurodoma, kad 1935-05-29 Imbrado valsčiaus Suvieko seniūnijos 1935-05-29 žinių lape įrašytas ūkininkas T. K., turėjęs gyvenamą namą ir klėtį, statytus 1880 m., 1935-1939 m. žemės mokesčių knygoje įrašytas mokesčių mokėtojas T. K., valdęs 19,79 ha žemės, visuotinio Lietuvos generalinės srities gyventojų 1942-05-27 surašymo žiniose įrašytas Zarasų apskrities Imbraso valsčiaus Vaidminių kaimo gyventojas T. K., g. 1889, šeimynos galva, žemdirbys, šeimininkas be samdinių (b. l. 61-62)); testamentas nebuvo perduotas saugoti notarui ir nėra įtrauktas į aktų knygas - patvirtina, kad K. T. 1944-08-20 surašytas testamentas savo forma ir turiniu iš esmės atitinka Sąvado penktojo perskyrimo pirmosios skirties „Bendrieji nuostatai“ 1010, 1016, 1019, 1026 straipsnių reikalavimus ir trečiosios skirties „Apie naminių testamentų darymo ir saugojimo tvarką“ 1045, 1046; 1048, 1050, 1058 straipsnių reikalavimus.

Atsižvelgdamas į byloje nustatytų faktinių aplinkybių visumą, teismas vertina, kad K. T. 1944-08-20 surašytas testamentas pagal savo turinį ir formą vertintinas kaip naminis testamentas. Taigi, pagal Atkūrimo įstatymo 2 str. 1 d. 5 punkto nuostatas minėto testamento pagrindu pareiškėjai galėtų įgyti teisę atkurti nuosavybės teises į buvusio savininko K. T. turėtą žemę tik tuo atveju, jeigu K. T. turto perėmėjas (J. R.) būtų testamentu palikęs savo turtą vaikams, kas šiuo atveju nebuvo padaryta.

Išnagrinėjusi ir įvertinusi visus byloje esančius įrodymus, teisėjų kolegija sprendžia, kad Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos Zarasų žemėtvarkos skyrius 2012-02-03 sprendime Nr. 42SD-(14.42.45)-184 „Dėl nuosavybės teisių atkūrimo į žemę“ ir Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos 2012-04-04 sprendime Nr. 1SS-(7.5)-602 „Dėl skundo nagrinėjimo“ faktines aplinkybes vertino ir ginčo santykius reglamentuojančių teisės aktų nuostatas taikė tinkamai, minėti sprendimai pagal Viešojo administravimo įstatymo 8 str. 1 d. yra pagrįsti ir teisėti, todėl skundo reikalavimai juos panaikinti atmestini kaip nepagrįsti.

Skundo reikalavimas, kuriuo prašoma įpareigoti Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos Zarasų skyrių imtis Lietuvos Respublikos teisės aktuose nustatytų veiksmų dėl nuosavybės teisių į buvusio savininko K. T. iki 1940 metų turto nacionalizacijos turėtą turtą atkūrimo E. R. ir V. R., yra išvestinis reikalavimų panaikinti Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos Zarasų žemėtvarkos skyriaus 2012-02-03 sprendimą Nr. 42SD-(14.42.45)-184 ir Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos 2012-04-04 sprendimą Nr. 1SS-(7.5)-602 atžvilgiu. Teismui konstatavus, kad minėti sprendimai yra pagrįsti ir teisėti, nėra pagrindo tenkinti ir minėtą reikalavimą.

Rezoliucinė dalis

Teismas, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 85-87 str., 88 str. 1 p., 127 str.,

nusprendė:

pareiškėjų E. R. ir V. R. skundą atmesti.

Sprendimas per 14 dienų nuo jo paskelbimo apeliacine tvarka gali būti skundžiamas Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui, paduodant skundą šiam teismui arba per Vilniaus apygardos administracinį teismą.

Teisėjai Rytis Krasauskas
Mefodija Povilaitienė

Jūra Marija Strumskienė